

Onderwijs aan dove kinderen in Koerdistan/Noord-Irak: een waardevol exportproduct voor de Koninklijke Kentalis

Erbil, Sulaymánya, Duhok. Drie grote steden in Koerdistan/Noord-Irak. Daarheen vertrokken in het spoor van weg-bereidster Soza Gaffaf de medewerkers van Koninklijke Kentalis Dian Barbé, Lidy Dekkers, Willem Geurts en project-leider International Julia van Grinsven. Hun opdracht? Het dovenonderwijs in de drie steden een impuls geven met een eerste training on the job. In deze reportage doet het vijftal verslag van de twee weken durende missie in november 2009.

De Stichting Soz Fonds (Stichting voor gehandicapte kinderen in Koerdistan/Iraq) benaderde Kentalis International. Als drijvende kracht binnen de stichting stelt de in Nederland woonachtige Soza Gaffaf zich ten doel het onderwijs aan gehandicapte kinderen in haar vaderland te verbeteren. Twee werkbezoeken door Kentalis-medewerkers gingen vooraf aan deze training. Observaties op scholen, gesprekken met directies, met ouders en autoriteiten mondden uit in een terdege voorbereid programma. De eerste school waar de Kentalis experts tot uitvoering van het programma kwamen was die in Erbil.

Dian Barbé (ambulant begeleider bij Kentalis) over haar bevindingen: "Mijn eerste impressie in de school in Erbil was dat de leerkrachten begaan waren met de dove kinderen. Ze stonden volledig open voor onze interventies en videocamera's. Wat het lesgeven aangaat, trof mij de leerstofgerichtheid. Er was weinig variatie in aanbod en inoefening op individueel niveau. De leraren waren niet leerlinggericht. Daarnaast zag ik zowel bij de leerlingen als bij de leerkrachten een grote communicatienood!"

Curriculum

Zowel in Erbil als in Duhok en Sulaymánya bestond het ochtendprogramma uit klassenbezoeken met interventies of video-opnames. De middagen waren gevuld met bijeenkomsten met leraren, onder meer met video-opnames ter nabespreking.

De dovenscholen zijn gebonden aan het curriculum zoals dat ook voor de basisscholen in heel Koerdistan geldt. In het

uitvoeren van het curriculum zagen de leraren nauwelijks kans om de didactiek af te stemmen op de leerlingen. "Maar ook de kennis over doofheid ontbreekt", zegt Lidy Dekkers (docente NGT). Lidy was als kleuterjuf verbaasd over de situatie in Erbil.

"De kinderen hebben allemaal zo'n plastic tuinstoeltje, maar geen tafeltjes. De klas was leeg, geen speelgoed, geen puzzels enz. Wel hier en daar zo'n suikerzoete plaat. Er waren ongeveer tien kleuters, twee groepjes, wat uiteindelijk toch één klas bleek te zijn. Allemaal onduidelijk. De juf had eigenlijk geen idee wat ze met de kinderen moest doen." De Koerdische leerkrachten kregen aanzetten aangereikt om hun onderwijsaanpak te veranderen.

Een voorbeeld was een les die Lidy gaf aan de kleuters. Vanaf het moment dat zij een doktersjas aantrok gebeurde er iets in de klas. Met de leerlingen én met hun leraren. Aanleiding was een wandplaat waarop drie beroepen stonden afgebeeld. De kinderen konden het bijbehorende woord spreken, schrijven en gebaren. Maar de inhoud van de beroepen? Nee, zo moesten de kleuterjuffen erkennen, die was onbekend. De manier waarop Lidy het beroep van dokter visualiseerde opende ogen. Daar was een opening waarmee de Hiwa-school aan het werk kon. De nagesprekken en analyses van videobeelden leverden overtuigingskracht. De collega's van de school in Erbil vonden er de inspiratie in om vrijwel bij iedere les te visualiseren.

Verwachtingen naar boven bijstellen

Voor Dian, Lidy, Julia en Willem was steevast het motto 'terug naar de basis'. De praktijk in de klas was de meest effectieve werkomgeving. En wat was het nuttig! Op het gebied van het voorbereiden, het semantiseren en consolideren ontvouwde zich een wereld bij de leerkrachten. Zij kwamen tot ontdekkingen die hen hielpen de verwachtingen bij dove kinderen danig bij te stellen. Naar boven wel te verstaan. Bij hun leerlingen bespeurden zij een actiever houding, er groeide meer interactie. Opmerkelijke signalen na zelfs maar een korte tijd van trainen. De ervaringen van-

uit Erbil nam Dian mee naar Duhok, Lidy en Willem gingen ermee naar Sulaymanya. Voor de experts gold dat de bevindingen in Erbil verrijkend waren voor de volgende halte.

Dian Barbé is nóg verheugd om wat zij in Duhok ontdekte. “Mijn ultieme ‘wauw-gevoel’ beleefde ik in Duhok. Een leerkracht, nota bene degene die de meeste weerstand had geuit, zei dat hij gezien had dat dove kinderen veel meer wisten dan dat hij gedacht had”, zegt Dian. Diens opmerking volgde na een excursie met de kinderen, naar aanleiding van het item (thema?) visualiseren. “Ze zijn niet dom, maar voor hen is de leerstof uit de boekjes moeilijk te begrijpen. We moeten het anders aanbieden”, zo vat Dian de constatering van de dovenleerkracht samen.

In alle drie de steden kreeg de Kentalisdelegatie een warm onthaal. De verwachtingen bij de Hiwa-scholen, waar ook de kleine school uit Koya bij aansluit, waren hooggespannen. De wil om tot resultaat te komen al evenzo. Het begin is gemaakt. Het terrein van het dovenonderwijs is nu niet geheel braakliggend meer, er zijn nog tal van invalshoeken die vanuit Kentalis of andere organisaties aandacht behoeven.

“De kennis over doofheid en gebarentaal is minimaal. Gevolgen op didactisch, pedagogisch en sociaal-emotioneel niveau zijn vrijwel onbekend”, vinden de Nederlandse collega's. Zij constateren ook dat het bij een groot deel van de leerkrachten ontbreekt aan elementaire leerkrachtvaardigheden. Dat de interactie enkel leerstofgericht is. In het contact met de Koerdische dovenscholen liggen nog tal van aanknopingspunten om een vervolg aan het project te geven.

Het vervolg

Projectleider Julia van Grinsven over het vervolgtraject: “Het contact met de HIWA-scholen en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (waar de speciale scholen onder vallen) verloopt positief. Zij hebben het vertrouwen dat Kentalis de expertise biedt die een verschil maakt binnen hun onderwijs. Vanuit Koerdistan kwam ook de vraag of Kentalis expertise kan inzetten op een hoger en breder niveau: gericht op het opleiden van leraren die met gehandicapte kinderen werken, zowel in speciaal als in regulier onderwijs (inclusief onderwijs).”

De projectleider Kentalis International onderhoudt in Nederland contacten met expertiseorganisaties op het gebied van visuele en mentale beperkingen. In Koerdistan is overleg gaande tussen de betrokken ministeries en de lerarenopleiding. Dit is nog in een pril stadium, maar hopelijk leidt het tot een project op het niveau van lerarenopleiding. Modules en leergangen zullen mede verzorgd worden door Nederlandse experts.

In 2010 verzorgen Kentalis International en het Soz-fonds nog twee maal een training op de scholen, met als inhoud: training ‘on-the-job’ met behulp van video-opnames en basale kennisoverdracht t.a.v. (de impact van) doofheid. Lag in november 2009 het accent op de leerstof van de eerste 4 leerjaren, bij de volgende bezoeken is er uitbreiding naar hogere leerjaren, meerdere vakgebieden, de relatie schoolgezin, en de onmisbare inzet van dove mensen in de scholen.

WILLEM GEURTS